

6. Machovec M. Tomáš G. Masaryk. Praha: Melantrich; 1968.
7. Nejedlý Z. T. G. Masaryk, Praha: Melantrich; 1931–37 (5 svazků).
8. Pacner K. Utajené nemoci prezidentů. Magazín DNES, LN 9. leden 1997: 12–34.
9. Psůtková Z, Vahala Z. Nám vládli nemocní? Naši první prezidenti očima medicíny. Liberec: King – J. Král, PRÁH; 1992: 33–64 (TGM).
10. Skála J. Devět mých prezidentů. In GEN, Česká televize, Praha 1996 (dokument) a osobní sdělení jmen autorovi v r. 1997.
11. Soubigou A. Tomáš Garrigue Masaryk (český překlad z francouzštiny) Praha – Litomyšl: Paseka; 2004: 363–365.
12. Syllaba J. Mé vzpomínky na prezidenta T. G. Masaryka. Maxdorf; 1997.
13. Vojtěchovský M. Čím stonali mocní ve 20. století. Čes a slov Psychiat 2009; 105 (6–8): 297–303.
14. Wikipedie, otevřená encyklopedie. T. G. Masaryk. http://cs.wikipedia.org/wiki/T._G._Masaryk; 2010.
- Edvard Beneš:**
1. Beneš E. Demokracie dnes a zítra. Praha: Nakl. ČIN; 1948: 261.
2. Bureš J. Národní neštěstí nebo osobní tragedie? Sborník Masarykova ústavu AV ČR; 2004.
3. Černý V. Paměti III. 1945–1972. Praha; 1992 (cit. dle Zemana, 2000: kapitola Loučení).
4. Drtina P. Československo, můj osud II. Toronto: Sixty-Eight Publishers; 1982: 639.
5. Gainotti G, Mc Nemara C. Determinants and consequences of post stroke depression. Curr Opin Neurol 2002; 15: 85–89.
6. Hanzal J. Edvard Beneš. Praha; 1994.
7. Hitchcock EB. Zasloužil jsem život míru. Životopis E. Beneše. Praha: Nakl. Podroužek; 1947.
8. Jelínek I. Jablko se kouše. Praha; 1994: 327.
9. Kadlec V. Podivné konce našich prezidentů. Hradec Králové: KRUH; 1991: 32–58 a 103–147.
10. Kaplan K. Poslední rok prezidenta. Edvard Beneš v r. 1948. Praha; 1993: 84.
11. Klimek A. Zrození státníka. 1992.
12. Klimeš J. Naši prezidenti. Anketa 99 náhodně vybraných osob. Psychologie dnes 2005; 4.
13. Kosatík P. Osm žen z hradu. Praha? Mladá fronta; 1992: 74–137.
14. Peroutka F. Deníky, dopisy, vzpomínky. Praha: 1995: 136–137 (cit. dle Zemana 2000).
15. Posse-Brázdová A. Tajné dopisy z Prahy. Praha: nakl. Společnosti Edvarda Beneše; 1994: 14–15.
16. Psůtková Z, Vahala Z. Nám vládli mocní? Hradec Králové: King PRÁH; 65–97.
17. Robinson RG, Starkstein SE. Current research in affective disorder following stroke. J Neuropsychiat Clin Neurosci 1990; 9: 1–14.
18. Smutný J. Svědectví prezidentova kancléře. Praha; 1996: 26–27.
19. Wikipedie, otevřená encyklopedie. Edvard Beneš. http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Bene%C5%A1; 2010.
20. Wikipedia, the free encyclopedia. Post stroke depression. http://en.wikipedia.org/wiki/Post_stroke_depression; 2009.
21. Zeman Z. Edvard Beneš. Politický životopis. Praha: Mladá fronta; 2000.

recenze

Stanislav Kratochvíl

KLINICKÁ HYPNÓZA

Praha : Grada Publishing, 2009, 3., aktualiz. a rozš. vyd., 304 s.

V roce 2009 vyšla ve svém již třetím, doplněném a aktualizovaném vydání publikace *Klinická hypnóza* významného kroměřížského psychoterapeuta profesora Stanislava Kratochvíla. Pracovaná monografie našeho nejznámějšího klinického i experimentálního hypnotizéra je určena zejména lékařům a klinickým psychologům, kteří chtějí využívat hypnózy při léčbě svých pacientů. Od prvního vydání v roce 1990 byla tato publikace vždy rych-

le vyprodána. Autor se však nespokojil s možnými dotisky předešlého vydání a třetí vydání významně rozšířil a doplnil o nové poznatky. Zasloučený výklad je zaměřen hlavně na praktické provádění hypnoterapie – součástí jsou konkrétní návody a příklady formulace terapeutického vedení včetně hypnotizačních a terapeutických sugescí. Monografie se dá pokládat za povinnou literaturu pro každého hypnoterapeuta a velmi užitečnou pro psychiatry, psychology i lékaře somatických oborů. Moudrost, nadhled, konkrétní a praktické zaměření lze cítit na každé straně publikace. Je navíc vzorem, ostatně jako všechny knihy autora, jak psát dobrou

učebnici, která podněcuje k přemýšlení, nutká k praktickování, snižuje obavy z výsledků a navíc pohladí laskavostí.

Monografie je logicky rozdělena na čtyři části, v nichž zkušený autor pragmaticky: (a) podává informace o navozování hypnózy a posuzování její hloubky, (b) popisuje základní formy terapeutického užití hypnózy, (c) uvádí příklady použití hypnózy v různých medicínských oblastech a (d) seznamuje čtenáře s poznatky o vědeckém hodnocení efektivity hypnoterapeutických postupů.

První část monografie je věnována praktickým přístupům, jak hypnózu navodit. Autor konkrétně ukazuje, jak pacienta na hypnózu připravit, probírá jednotlivé techniky samotného navozování včetně individualizovaných technik a překonávání odporu, probírá sugesci ke zkoušení hypnability, zabývá se i zvládnutím neúspěšné hypnotizace a hypnotizací u dětí. Významná část je věnována zajištění motivace pacienta pro spolupráci, jeho povzbuzování a posilování, pragmaticky je uvedeno „desatero“ podávání léčebných sugescí i návod, jak zvládnout eventuální neúspěšnou hypnotizaci.

Druhá část publikace popisuje léčebné užití hypnózy. Autor v ní podrobně probírá obecné terapeutické sugesci a specifické symptomatické sugesci, hypnotickou analgezií a anestezii, popisuje hypnotickou abreakci a hypnoanalýzu, nácvik v hypnóze, probírá přístupy autohypnózy a autostimulační manévry. Relativně kriticky se staví k ericksonovské hypnoterapii. Závěr druhé části monografie je věnován hypnóze v rámci komplexního psychotherapeutického přístupu. Autor vychází jak z letitě vlastní terapeutické zkušenosti, tak z četných literárních pramenů i zkušeností mnoha svých studentů, které sám vedl. Uvádí, čeho si všimnout i nad čím je potřebné se při hypnotickém sezení zamýšlet. Doslovně popisuje užitečné sugesci, které mohou být vodítkem pro nováčka v hypnotické praxi.

Třetí část se zabývá použitím hypnózy v jednotlivých lékařských oborech, u různých onemocnění a poruch. Nejrozšířenější je použití hypnoterapie v psychiatrii, a to zejména u poruch, kde je významná psychogenní podmíněnost. Začíná použitím hypnózy u nespavosti, bolesti hlavy, úzkostných stavů, depresí, neurastenie, obsedantně-kompulsivní poruchy, hypochondrie, hysterie, mnohočetné osobnosti a posttraumatické stresové poruchy. Ke všem těmto okruhům podává návrhy nejvhodnějších postupů a věnuje se i sporným tématům a varováním. Podobně v další podkapitole je pak věnován prostor závislosti na alkoholu a jiných drogách. Následuje část týkající se použití hypnózy u psychóz, která však vyžaduje opatrnost a značnou zkušenost hypnotizéra v práci s těmito pacienty. V další, neméně propracované podkapitole jsou tématem psychosomatické poruchy a vnitřní lékařství. Čtenář se dovídá zasvěcené informace o použití hypnózy u bronchiálního astmatu, kardiovaskulárních potíží, gastrointestinálních poruch, zejména funkčního charakteru, a u poruch příjmu

potravy. Další podkapitoly jsou pak věnovány použití hypnózy v neurologii, ortopedii, u kožních onemocnění, v chirurgii a anesteziologii, porodnictví a gynekologii, zubním lékařství a dalších lékařských oborech. Speciální podkapitole věnuje hypnoterapii u dětí. Čtenáře překvapí, v kolika oblastech léčby byla hypnóza testována a v kolika je také účinná. Správně vedená hypnotická praxe však respektuje vlastní hranice a má své meze. Zejména tam, kde mají potíže hlubší kořeny nebo jsou součástí širšího vztahového kontextu, nebývá hypnoterapie tolik účinná.

Poslední část je věnována výzkumu klinické hypnózy. Jsou zde četné informace týkající se výzkumu klinické hypnózy, včetně jeho metodologie a výsledků. S názorem, že provádění hypnózy je nutné postavit na výsledcích vědeckých výzkumů, ukazujících, u kterých poruch nebo příznaků je hypnóza účinná a kde průkaz její účinnosti není dostatečný, nelze než souhlasit. Tato část je oproti minulým vydáním podstatně rozšířena o přehled literatury, která byla publikována po roce 2001, a to zejména v kapitolách o působení hypnózy na bolestivé poruchy, posttraumatickou stresovou poruchu, mentální bulimii, dráždivý tračník a odvykání kouření. V závěru se autor věnuje také neúspěchům hypnoterapie. Poukazuje na to, že řada publikací se věnuje především popisům úspěšných případů a neúspěšné pokusy nejsou zmiňovány, což může přinášet zkreslená očekávání a následná zklamání zejména u počínajících hypnoterapeutů a jejich pacientů.

Do třetího vydání autor zpracoval četné nové informace z mezinárodních časopisů a současných amerických učebnic klinické hypnózy, které vedly k doplnění a prohloubení zejména u kapitol o hypnóze u různých onemocnění a poruch a rovněž v části o výzkumu účinnosti hypnoterapie.

Monografie je logicky členěná, je uspořádaná jasně, přehledně, dostatečně bohatě a přitom vlastně stručně. Na hloubce záběru, četných příkladech a konkrétních návodech je vidět pečť kvality dlouholetého psychoterapeuta a učitele hypnózy; profesor Stanislav Kratochvíl je ve svém oboru mistrem.

Mezi slabiny knihy lze počítat horší kvalitu fotografií, což spíše souvisí s technickým zpracováním knihy u vydavatele. V závěru chybí seznam terapeutů pracujících s hypnózou, je však uveden odkaz na webové stránky, kde se takový seznam nachází. Sám bych přivítal delší komplexní kazuistiky s katamnézami, ale je mi zřejmé, že by publikaci neúměrně rozšířily.

Předností publikace je schopnost profesora Kratochvíla uspořádat a sdělit velké množství fakt a poznatků samozřejmou a čtivou formou a učinit zřejmý jejich význam a vztah k psychotherapeutické praxi. Je patrná výzkumná schopnost, erudice a porozumění jak v širším kontextu, tak v jednotlivých detailech.

doc. MUDr. Ján Praško, CSc.

Nové webové stránky

Psychiatrické společnosti ČLS JEP a České psychiatrické společnosti

www.psychiatrie.cz

www.ceskapsychiatrie.cz